

MUSEU DEL PRAT
Centre Cultural
Torre Balcells
Segona Planta

EL
TO
CA
DOR
DE
L'À
VIA

19 DE SETEMBRE
AL 4 DE GENER

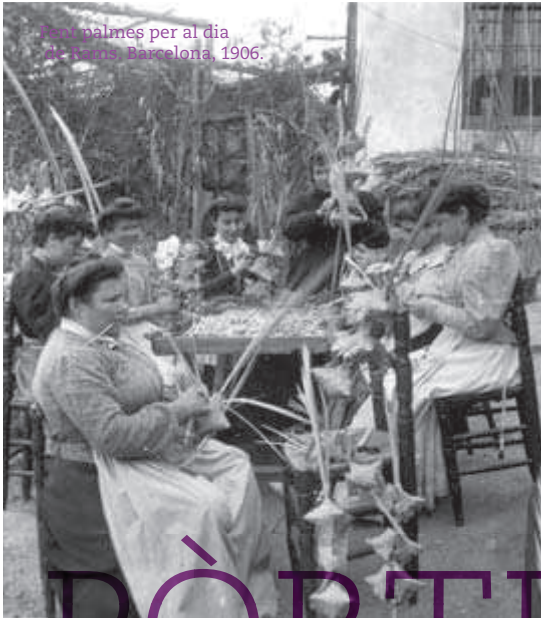
Ajuntament del Prat de Llobregat

Al llarg del segle XIX i bona part del XX, el model social dominant a l'Estat espanyol es basava en la desigualtat entre homes i dones, que es materialitzava en l'educació sexista, la discriminació laboral, la subordinació legal i la manca de drets polítics de les dones.

L'eix fonamental d'aquest sistema, anomenat de gèneres, és la divisió de les esferes: la participació de l'home en l'esfera pública, en la producció, en la cultura i la política.

Verema a Sant Sadurn d'Anoia.

Festivitat de les palmes per al dia de Sant Antoni, Barcelona, 1906.

Recollida de signatures de la Lliga Femenina Internacional, Propaganda i Desarmament Universal a Barcelona, l'any 1932.

La II República havia obert noves expectatives per a les dones que, després de la Constitució de 1931 i de l'Estatut de Catalunya de 1932, quedaven en una situació d'igualtat legal amb els homes.

PÒRTIC

Propaganda de l'escola nova impulsada per la Generalitat.

Manifestació anticlerical a la plaça de la Universitat de Barcelona a començament del segle XX.

La imposició de la dictadura franquista va posar fi als somnis d'igualtat de les dones

La delegada nacional de la Secció Femenina, Pilar Primo de Rivera, clausura el curs de mestres de FET i de les JONS.

Membres de la Penya Esportiva Miró-Sans, a l'Artesà.

Amb la nova legislació, quedava anul·lat el corpus legal que havia regit durant la República i les dones perdien tots els guanys polítics, socials i econòmics que les havien portat a un marc d'igualtat, si més no teòric, respecte als homes i les tornava a una nova etapa de submissió.

Família Suárez-Méndez, veïns de Sant Cosme, premi provincial de natalitat, 1971.

Grup de dones, cosint. El Prat cap als anys 50.

Aquesta dependència i submissió, juntament amb la imatge de la dona que impulsava el règim, dedicada a la llar i la família, va ser un llast amb el qual van haver de conviure generacions de dones, i només s'ha pogut anar desfent en un procés de lluita, que encara continua, i que va tenir un dels moments més àlgids durant els anys setanta del segle XX.

Avui, quan la igualtat sembla més real que mai, xacres com la violència de gènere o la discriminació laboral, són una mostra evident que encara queda molt camí per recórrer.

El 2007, 84 dones mortes a l'Estat, víctimes de la violència de gènere.

Manifestació organitzada per la Coordinadora Feminista del Baix Llobregat, l'any 1979.

La possible independència econòmica de les dones, aconseguida gràcies al treball remunerat, era vista com un perill i una transgressió a la societat patriarcal, que soscavava l'ordre familiar i el poder jeràrquic del marit.

Limitacions en l'accés al mercat laboral, la dependència familiar i la manca de preparació són alguns elements que han contribuït negativament a la incorporació de la dona a les feines retribuïdes.

Tanmateix, el treball domèstic i familiar no ha tingut consideració social i ha situat la dona en una doble indefensió, respecte al cap de família i al conjunt de la societat. El fet de no comptar amb xifres reals del que representa econòmicament aquest treball ha contribuït a la infravaloració social de l'aportació de la dona a l'àmbit familiar i domèstic.

L'ÀMBIT

DOMÈSTIC

A les comunitats agrícoles la dependència de les dones era molt gran, perquè la seva activitat laboral no era remunerada. Només, de manera ocasional, podien fer alguns jornals en determinades èpoques de l'any. A l'entorn agrícola, la dona té cura de la llar i de la família, és l'encarregada del bestiar petit i de l'aviram així com d'altres pràctiques productives difícils de comptabilitzar. Bona part de les feines que fa la dona en l'explotació agrària no es destinen directament al mercat, sinó al consum propi i això fa que la seva aportació sigui infravalorada i subestimada.

L'AGRICULTURA

LA IN DÚS TRI A

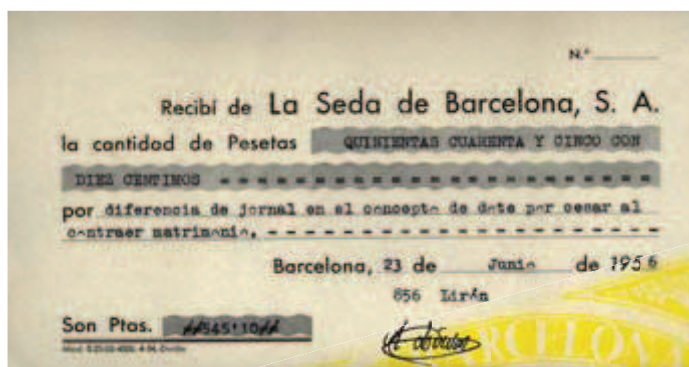
El pensament conservador i una part del primer pensament obrer coincidia en oposar-se al treball assalariat de les dones, en especial a les fàbriques, perquè impedia el correcte exercici de la seva funció d'esposes i mares. Entre els obrers era general la idea que els homes havien d'ocupar els llocs de treball de manera preferent i es generà una hostilitat manifesta vers les primeres obreres.

Visita a les instal·lacions de La Seda durant els actes d'inauguració, l'any 1928.

Visita d'autoritats a La Seda, l'any 1946.

En alguns períodes, empreses com La Seda, acomiadaven les treballadores en casar-se.

La Seda era una de les empreses que ocupava més dones en la producció.

Escola bressol
Múrcia, l'any 1970

Parades del Mercat
Municipal de la
Plaça de la Vila.

Oficines de La Seda

Hi ha feines que s'han relacionat tradicionalment amb les dones i que han tingut molta acceptació social, fins i tot en períodes en què el treball assalariat femení no estava ben vist. Aquestes feines sovint eren discriminades en les seves retribucions respecte dels homes i tenien un baix perfil jeràrquic. Les dones eren habituals al comerç i a les oficines. Les feines que requerien un major formació acadèmica eren les de auxiliars sanitàries i mestres.

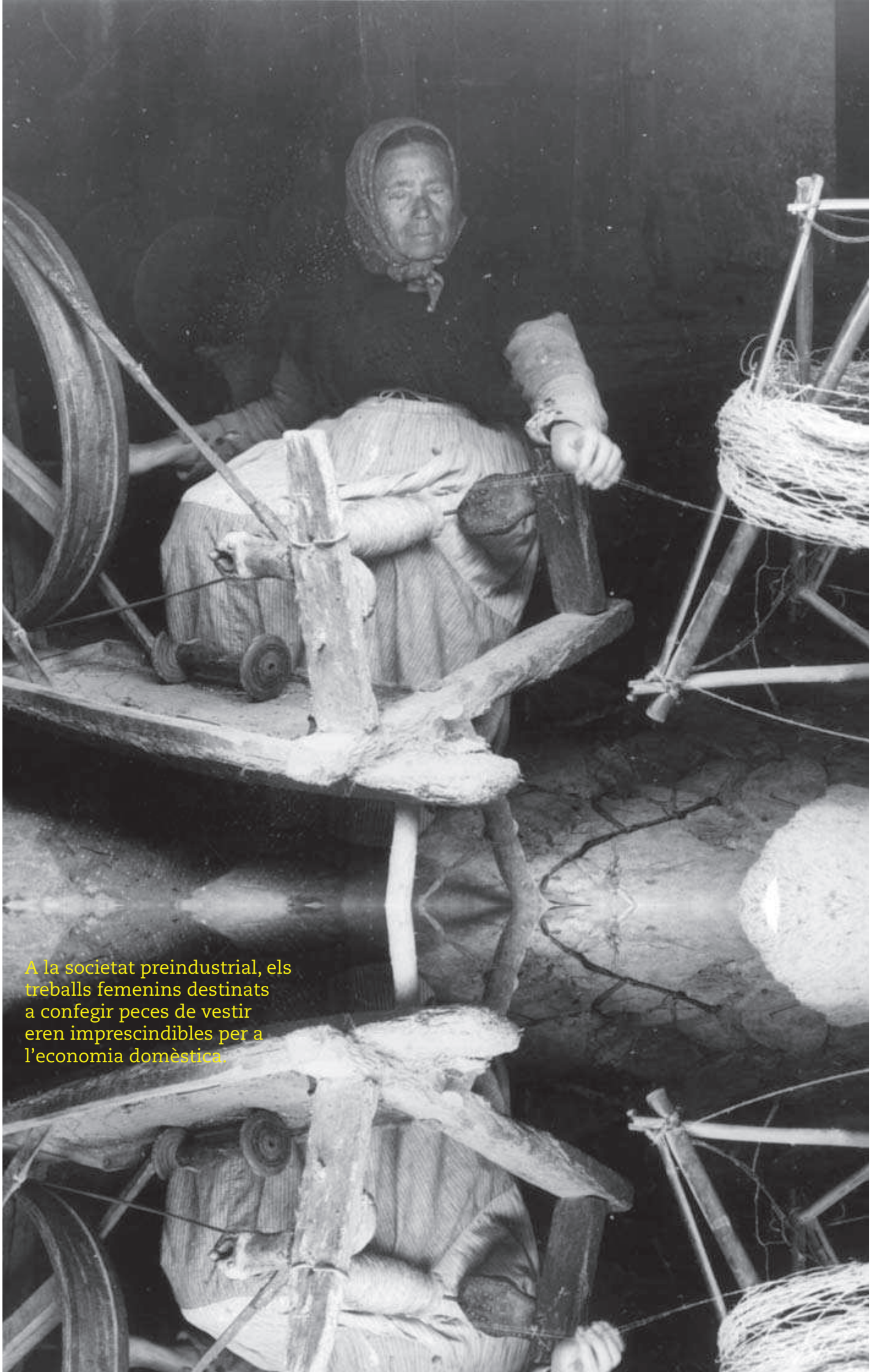
Escola d'infermeres de
Barcelona, l'any 1933.

FEI
NES

A
TRI
BU
I
DES

A
LE
DO
NES

A la societat preindustrial, els treballs femenins destinats a confeccionar peces de vestir eren imprescindibles per a l'economia domèstica.

Amb la generalització de la confecció industrial les labors de costura van quedar com a símbol de la formació de les dones destinades a la llar.

Des de molt antic les dones s'havien dedicat a curar malalts i a ajudar als parts utilitzant herbes i remeis casolans, els coneixements dels quals es transmetien de mares a filles. Sovint, quan alguna d'aquestes dones destacava, era etiquetada de remeiera, curandera o, fins i tot, bruixa. Algunes van pagar amb la foguera el fet de dur a terme aquestes pràctiques.

La popular Teresina Josefa Puigpelat, practicant.

Maria Farré, infermera i llevadora. Va obtenir la titulació oficial l'any 1929.

Les primeres dones que van començar a estudiar i a exercir la medicina a Europa, des de finals del XIX, van topar amb la intolerància d'un sistema que només les acceptava treballant d'infermeres o llevadores.

A l'Estat espanyol, l'any 1872 la Universitat de Barcelona admet la primera matrícula oficial d'una dona i el 1910 és publica l'ordenança reguladora de les admissions d'homes i dones a les universitats. La incorporació de la dona a la pràctica mèdica a l'Estat espanyol ha estat molt lenta.

L'any 1955 només representaven un 1% dels metges en exercici.

Ramona Via, quan estudiava infermeria.

Infermera a la finca de la família Bertrand, 1955.

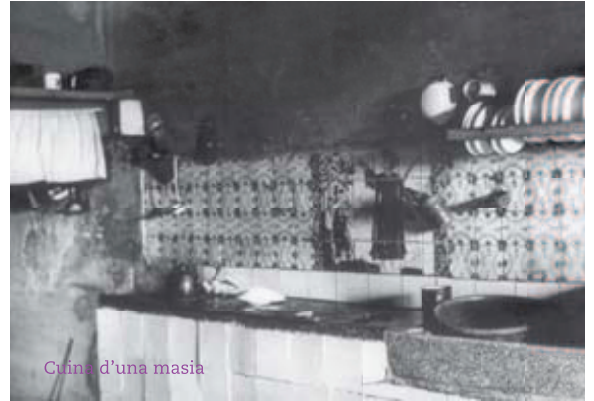
CU RA DO RES

CONDICIONS

Al segle XIX, al Prat, les malalties epidèmiques que causaven més mortalitat eren la tuberculosi, el còlera i el paludisme que es veien agreujades per la manca de condicions higièniques dels habitatges, en especial als pobles i ciutats. Les nenes i noies educades per ser futures mestresses de casa, van ser les primeres destinatàries de l'educació sobre la higiene, amb un discurs moralitzant.

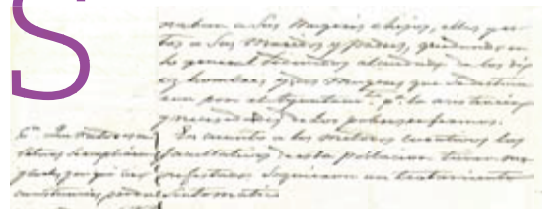
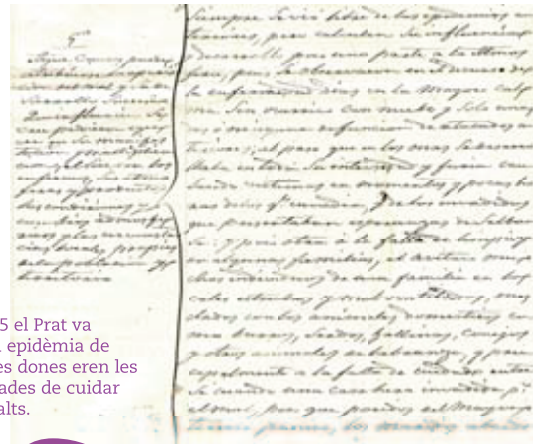
Cases d'en Janet.

Cuina d'una masia

HIGIÈNIQUES

L'any 1865 el Prat va patir una epidèmia de còlera. Les dones eren les encarregades de cuidar dels malats.

Masia del Prat

Durant segles, una de les principals causes de mortalitat de les dones eren les complicacions derivades del part i del postpart. Les dones a occident tenen una major esperança de vida, però aquest fet no és sinònim d'una major qualitat de vida, ja que solen patir malalties cròniques que arrossegaran durant bona part de la seva vida.

Llar de foc

Fondo d'en Peixo, 1917

Estatut municipal de 8 de març de 1924

- Poden votar les dones emancipades majors de 23 anys.

- Poden ser candidates les dones caps de família més grans de 25 anys.

DIC
TA
DU
RA

PRI
MO
DE

1927-1929
Assemblea Nacional
(dictadura de Primo de Rivera)

- 13 dones assembleàries, les primeres representants en una institució política estatal. Eren de designació i no d'elecció directa.

RI
VE
RA

DIC

1939-1975

TA DU RA

- Hi va haver 13 dones procuradores a Corts en el total de les deu legislatures franquistes.

- Els procuradors, homes i dones, eren escollits mitjançant elecció indirecta entre els càrrecs dels ajuntaments, els sindicats i les corporacions.

- Les dones i els homes majors d'edat podien votar en els referèndums. (El govern franquista en va convocar 2 per ratificar el règim).

FRAN QUIS TA

Decret llei de maig de 1931

- Les dones es podien presentar a les eleccions generals com a candidates.
- Les primeres dones parlamentàries, van participar en els debats que van portar al sufragi universal.

Constitució de 10 de desembre de 1931

- Es reconeix la plena ciutadania de la dona. Per primer cop a la història d'Espanya, la dona pot ser elegible i electora.

II RE
PÚBLICA

DONES I GOVERN LOCAL AL PRAT

Votacions per al referèndum per la Llei orgànica de l'Estat, 1966.

El Prat no ha tingut mai una dona alcaldessa, i els càrrecs públics van trigar molt de temps a ser ocupats per dones.

La primera dona en la història del Prat que va ocupar un càrrec de govern de la ciutat va ser **Josepa Navarro Arroyo** (setembre-desembre de 1938), afiliada al Partit Socialista Unificat de Catalunya. El triomf franquista acabà amb la normalitat democràtica.

Les dones no tornen a l'Ajuntament del Prat fins a la restauració dels ajuntaments democràtics, amb les eleccions del 1979. Formaven part d'aquell primer equip de govern: Pilar Yagüe i Manuela Pi, del PSUC.

Constitució del primer ajuntament democràtic, 1979.

L'EDUCACIÓ

Rosa Ribas Parellada,
primera mestra pratenca.

La imposició de la família nuclear, arran de l'organització social burgesa, amb una separació de rols en funció del sexe, condiciona l'educació de les dones.

En una primera fase, l'escolarització és només per als homes. L'educació que reben les dones és la domèstica que proporciona la mare dins la llar familiar. No és una instrucció intel·lectual sinó una educació moral i tradicional, orientada al manteniment de la llar.

L'any 1857 s'aprova la Llei Moyano que obligà a l'escolarització de les nenes a tots els municipis de més de 500 habitants i que va permetre l'inici del procés d'alfabetització de la població femenina.

L'actual CEIP Joan Maragall va ser el primer edifici construït per ser una escola pública del Prat. Fins llavors s'havien utilitzat locals habilitats per a aquest ús.

Festival artístic de l'escola Mare de Déu del Carme l'any 1957.

Alumnes de l'escola Mare de Déu del Carme creat l'any 1906.

Alumnes de les monges al pati de l'escola.

CAP A LA IGUALTAT

Nens i nenes del col·legi Ramon y Cajal a finals dels anys 60.

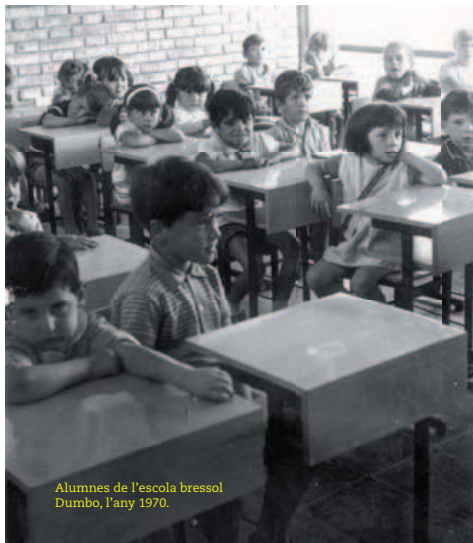
Celebració de la festa de l'arbre l'any 1959.

Alumnes de l'escola Ramon y Cajal. Va entrar en funcionament el curs 1964-1965. Va ser una escola mixta, laica i independent políticament parlant en renunciar als valors del fals Espiritu Nacional.

Alumnes de l'escola bressol Dumbo, l'any 1970.

La Llei de 1970, va generalitzar l'escola mixta a l'ensenyament públic.

Alumnes de l'escola bressol Dumbo, l'any 1970.

En democràcia, s'ha aconseguit la igualtat a l'educació, però no la igualtat social, tant pel que fa als tipus de professions i estudis escollits, com per les retribucions i rendiments que se n'obtenen.

Alumnes de l'escola Jaume Balmes, l'any 1970.

UN LLARG CAMÍ...

Pepeta Pedrera, mestra de les escoles nacionals i les seves alumnes.

La legislació, fins a la II República, estava centrada en la separació per sexes i en el predomini, per a les nenes, de les labors i la doctrina cristiana, amb un tractament superficial de la lectura, l'escriptura i els comptes més elementals.

Leonor Prevosti i alumnes de l'escola pública a finals dels anys 30.

Alumnes de la professora Elisa Guilera, anys 30.

A la II República es van començar a difondre opinions a favor de la coeducació. La Generalitat, l'octubre de 1936, va implantar la coeducació de forma generalitzada a tots els centres educatius.

Retrat escolar.

...PLE D'OBSTACLES

Pepeta Batalla i les
seves alumnes de
pàrvuls als anys 40.

Alumnes de les escoles nacionals, l'any 1959.

El gener de 1939, el Ministerio de Educación Nacional dictava una ordre que suprimia l'obra cultural i escolar de la Generalitat i dels ajuntaments populars. S'imposà una escola integrista catòlica, basada en l'autoritat, la jerarquia i el patriotisme. En aquest model, les dones resulten especialment perjudicades en perdre les millores aconseguides amb la legislació republicana i tornar a l'educació per a la llar i la família.

Alumnes de l'escola Sant Jaume, les classes,
com als altres centres no eren mixtes.

Alumnes del mestre Ferrassens i de la
mestra Cèlia Llobet, curs 1950-1951.

Alumnes de l'escola Mare de Déu
del Carme a la dècada dels anys 50.

EL ROL TRADICIONAL

El sistema familiar burgès, que dominà la major part dels segles XIX i XX, relegava la dona a l'àmbit domèstic, en destacava els valors per al manteniment de la llar i n'exaltava la maternitat. S'idealitzava la feminitat a través d'un discurs antifeminista en què la dona tenia un paper submís i d'inferioritat. El règim franquista accentuà aquesta imatge i acabà amb tots els avenços que les dones havien aconseguit durant la República.

Visita a La Seda del Governador Civil, Ignasi De Despujol, i altres autoritats acompanyats de les seves esposes, el 25 de juny de 1930.

Noies postulants per recaptar fons per celebrar el primer Homenatge a la Vellesa

Voluntàries en la festa de la bandereta de la Creu Roja, durant la Festa Major de 1954.

PRAT de LLOBREGAT
EN HONOR A SUS ANCIANOS

Les padrines acompanyant les àvies per anar a l'Homenatge a la Vellesa, 1958

Pubilles a l'interior del teatre Artesà durant uns Jocs Florals als anys 20.

Elecció de la pubilla del Prat, durant els anys de la II República.

No fóra més just i més raonable que s'escollís aquesta més veritable bellesa, la de l'esperit, per elegir la dona model, enaltint-la degudament i fins anomenant-la com a representant del seu respectable sexe? Una dona que s'hagués distingit com una mare model i heroica, la donzella més caritativa, la dona o donzella que amb l'aplicació o l'estudi assolís un alt lloc en el camp de la literatura, de l'art, de la ciència.

Rosada núm. 2, pàg. 4,
El Prat de Llobregat,
30-05-1935

Pubilla i dames d'honor de la coral, l'any 1952

Exposició de les màquines de cosir de l'empresa Singer al pati de l'Artesà a la dècada dels vint.

Cursos d'orientació domèstica organitzats per la fàbrica La Seda a final dels cinquanta.

MA TRI MO NI

En la societat pagesa, la casa era la principal unitat econòmica, social i familiar. Els matrimonis es pactaven per establir relacions amb altres cases iguals o superiors. En un sistema basat en l'herència indivisa per al primogènit masculí, calia dotar amb una bona dot les filles per aconseguir un casament millor.

Fins arribar al segle XX, els matrimonis els acostumaven a arreglar les famílies. Més endavant, els joves es relacionaven, sobretot, per raons de veïnatge. El festeig era llarg i la parella no podia sortir sola. Es casaven molt joves, sobretot les noies.

La Constitució de 1931 igualava els drets dels fills o filles naturals amb els nascuts dintre del matrimoni i regulava l'obligació dels pares vers ells. També permetia el divorci, que quedà definitivament aprovat amb la Llei d'1 de març de 1932.

El franquisme derogà totes les lleis republicanes i moltes de les noves lleis entraren en vigor amb caràcter retroactiu. Els matrimonis civils no van ser reconeguts i tothom va haver de passar per l'església si no volia estar en una situació d'amistançament i deixar la seva descendència com a il·legítima. Els divorcis van quedar anul·lats i els segons cònjuges i els fills o filles tinguts en aquestes unions van quedar en la il·legalitat.

MATERNITAT

Els naixements, durant bona part del segle XX, es van fer a les cases. El principal problema era el derivat de la manca d'higiene, tant dels habitatges com de les persones. Això provocava infeccions que molt sovint acabaven amb la vida de la partera, del nadó o d'ambdós alhora.

Ramona Via Pros, amb formació com a infermera i llevadora, va atendre parts des del 1945 fins al 1972.

Maria Farré

Les dones del Prat, quan havien de parir, eren ajudades per altres dones i no fou fins a finals del segle XIX que començaren a ser ateses per personal sanitari, primer per llevadores i, ben entrat el segle XX, també per metges.

El doctor Joan Soler i Torrens s'instal·là al Prat el 1908. Després de tenir altres domicilis, es traslladà al carrer de la Ribera, que avui porta el seu nom, i obrí un consultori. Des del 1947, la seva consulta, convertida en clínica, era el lloc escollit per la majoria de dones del Prat per tenir els seus nadons.

El doctor Soler Torrens amb la seva dona Mercè Feu.

Al doctor Soler, el va succeir el seu fill, el doctor Joan Soler Feu, que va continuar atenant parts a la clínica fins al 1975, data en què aquesta va tancar definitivament.

Clínica del Dr. Soler Torrens.

Conxita Giralt tocant amb l'orquestra filharmònica amb motiu del 25è aniversari de la fàbrica de La Seda, el 1950

Actuació de l'Orfeó Pratenc, un dels primers grups mixtes del Prat, a l'atri de la basílica de Montserrat, el 17 de maig de 1936.

Rosa Rius actuant al Liceu de Barcelona, els anys cinquanta.

Ramona Via (1922-1992), infermera, llevadora i escriptora.

“...nos han impuesto una sola condición: que en nombre de ellas hagamos una llamada a todas las señoritas del Prat, principalmente aquellas que llevan una vida sedentaria, para que ingresen en su club (“Centre Esportiu Prat”), donde serán recibidas con verdadera alegría, sin distinción de clases sociales, ya que la mayor aportación que pueden hacer es el entusiasmo, a fin de llegar a constituir una agrupación que haga honor a la mujer pratense.”

Fragment del Noticiari Pratenc. Núm. 9. Prat de Llobregat, 8 de juny de 1935

Primer equip d'atletisme del Centre Esportiu Prat, Pepita Wunderlich, Natalia Ines, Irma Curull, Carmen Pérez, Rosa Pérez i Teresa Sellés. Juliol del 1935.

Elena Ribas, jugadora de bàsquet de la secció femenina de la Seda.

Cada cop més dones feien esport, malgrat l'oposició de part de la societat pratenca:

“No vol dir això que s'hagi de reprobar (sic) la cultura física de la dona: ans al contrari, un gimnàs amb regla ben practicat pot ésser-li profitosíssim, ja que el desplegament corporal és font de salut i de vida i si la dona té robustesa i vitalitat plena, és més fàcil que la pugui comunicar als éssers que un jorn pot portar a la vida.

El que no és gens de lloar, és l'excessiu frenesí de cultura física fins a l'extrem d'aficionar-se a l'atletisme; la dona atleta no sembla pas la dona ideal.(..)

Pel que fa a l'aspecte moral i per tant a l'educació de l'esperit que és el que fa més noble i més digna la dona, no hi pot contribuir gaire l'atletisme (...), fàcilment distreu, dissipa i pot molt bé fer perdre a la donzella aquelles característiques tan pròpies d'ella, com són el repòs, l'amor a la llar, l'afició a les coses belles, la pràctica de la religió i l'exercici de les virtuts cristianes”.

“Fragment de Rosada” núm 7 , El Prat de Llobregat, 30-11-1935

Fins ben entrat el segle XX, la sexualitat femenina va ser vista com un element secundari respecte a la masculina. Les dones arribaven al matrimoni sense saber res de sexualitat. Això feia que al cap de poc temps de casar-se, quedessin embarassades. Durant la II República, la dona va viure un primer intent d'alliberament sexual i la Generalitat de Catalunya despenalitzà l'avortament el desembre de 1936.

SEXUALITAT

Desfilada de llibertàries el 13 d'agost de 1936.

Durant la Guerra Civil, els grups anarquistes van intentar aconseguir la prohibició de la prostitució i la dignificació social de les prostitutes.

Dones falangistes desfilant pel carrer de Ferran Puig

El franquisme, un cop més, va representar un retrocés per a les dones també en el camp de la sexualitat. La prostitució fou tolerada i no es va declarar il·legal fins a l'any 1956.

Dancin Café - Bar

Saboya

Servicio esmerado
Abierto dia y noche

L'11 de març de 1977 es va crear el Centre de Planificació Familiar del Prat de Llobregat. El centre va sorgir de la necessitat d'atendre les demandes d'informació de les dones en matèria d'anticoncepció i de sexualitat i va ser decisiu en la implantació de controls mèdics.

Primer Congrés de Planificació Familiar celebrat a Gijón, novembre de 1982.

Equip de Planificació Familiar del Prat, any 1979.